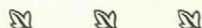

van Vogels, maar mag ook van elders nog wel eenige tastbare aanmoediging ontvangen. Wij hebben de aalscholvers geteld en ook de guldens en het komt nu zoo uit, dat ieder aalscholverpaar komt te staan op tien gulden. Wie dus het behoud van één aalscholverfamilie wil verzekeren sture tien gulden aan de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten, Heerengracht 540 te Amsterdam, postgiro 32391.

Aan hetzelfde adres meldt men zich aan voor het lidmaatschap.

JAC. P. THIJSSSE.

DWERGMEEUWEN IN DE ZOMER.

In vorige zomers zagen we geregeld dwergmeeuwen aan de Zuiderzeekust bij Harderwijk. Meestal kwamen we pas half Augustus ter plaatse en dan waren de meeuwtjes er al. In het eerst meenden we dan ook, met vroege doortrekkers te doen te hebben. Enkele weken later zien we immers al geregeld doortrekkers aan de Noordzeekust. Nu we echter van het jaar ook al in de voorzomer de dwergmeeuwenplek bezocht hebben, is het ons gebleken, dat de zaak nog iets anders in elkaar zit.

Zooals gezegd, als we in vroeger jaren omstreeks half Augustus kwamen, waren de dwergmeeuwen er al. Met de jaren liep hun aantal nogal uiteen. In 1930 was 300 het maximum, in 1931 slechts 12, in 1932 75 en in 1933 weer 300. Twee dingen bleven echter altijd het zelfde bij de dwergmeeuwen; ten eerste de plek, want altijd zaten ze op het zelfde slikkerige strandje in een bocht van de Zuiderzeekust beoosten Harderwijk (die we al gauw Dwergmeeuwenbocht doopten) en ten tweede het geringe aantal jonge vogels. Toen we b.v. in 1930 voor het eerst, eigenlijk min of meer toevallig aan de Dwergmeeuwenbocht kwamen, zagen we onder 300 vogels nog geen 10 jongen. Die 10 waren allemaal één jaar oud; jongen van het zelfde jaar kregen we niet voor het hierop volgende jaar te zien.

In 1933 kwamen we vanaf half Juni vrij geregeld aan de Dwergmeeuwenbocht. De eerste weken zaten er alleen maar jonge vogels, één en twee jaar oude dieren in allerlei leuke tusschenkleeden (zie beschrijving verderop). Meestal waren het er niet meer dan vijf. 13 Juli kwamen de eerste volwassen vogels. Wat een verschil met wintervogels! Ze hebben een gitzwarte kop. (Het zwart loopt door tot diep in de nek). Opzij en van onderen zijn ze zacht rose gekleurd. Wanneer ze gapen, kunnen we ver in de dieproode keel kijken. Af en toe rekken ze zich en dan komt de fluweelachtig zwarte vleugelonderkant met zijn witte omzooming prachtig te zien. Een onbeschrijflijk mooi gezicht!

De dagen na 13 Juli nam het aantal geregeld toe. 17 Juli waren er al 41, 18 Juli 69, 20 Juli 151 en daarna bleef hun aantal schommelen tusschen 150 en 200. Jonge vogels waren er maar enkele tusschen.

Fig. 1. Tweedejaars-dwergmeeuw op de insectenjacht.

Wat een verschil in gedrag met de nazomer! Dan staat het meerendeel van de troep stil te suffen, een enkele bedrijvige vischt op het slik of in de branding en geluiden hooren we haast niet. Alleen een zacht geknetter, dat doet denken aan het gemummel van een troep kneutjes in de herfst. Af en toe klinkt het wat duidelijker, b.v. als ze angstig worden. Vlak voor het opvliegen bij voorbeeld, als we ze ten minste opjagen.

Nu hoorden we meestal al van een kilometer afstand een dooreenmengeling van allerlei dwergmeeuwengeluiden. In de troep heerschte altijd leven en bedrijvigheid. Als een van de jonge mantelmeeuwen, die ook altijd 's zomers in de Dwergmeeuwenbocht te vinden zijn, wat te dicht in de buurt kwam, gingen alle dwergmeeuwen en bloc de lucht in en achtervolgden hem zacht „alarmkraaiend”, op de manier van kokmeeuwen, die indringers uit de kolonie jagen. Dit was iets, dat we in de nazomer nog nooit van de dwergmeeuwen gezien hadden. Om de beurt „staken” ze op de mantel. Zodoende brachten ze hem een heel eind weg van hun plek, net

zoo als kieviten in het voorjaar een kraai uit de polder jagen. De groote meeuwen zijn trouwens als eierrovers even groote broedvijanden van dwergmeeuwen als kraaien van kieviten.

Het kwam nog verder als dit. We kregen zelfs on-

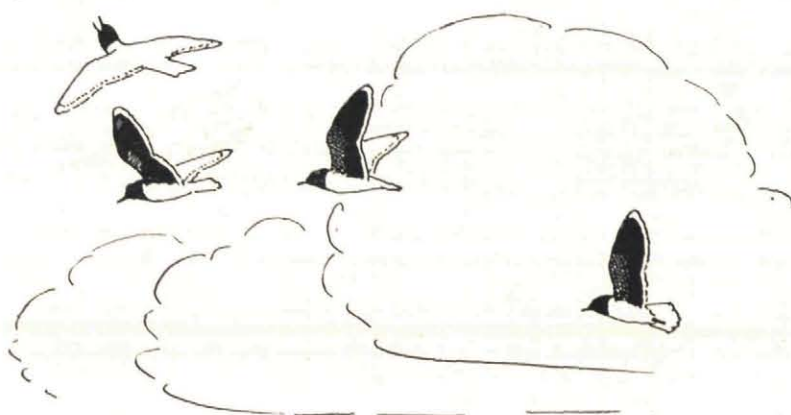

Fig. 2. Voorjaarsvlucht van dwergmeeuwen.

miskenbare paringsinleidingen te zien. Dat gebeurde bij het prachtige weer, dat we omstreeks 20 Juli hadden. Er stond in die tijd een troep van 150—200 dwergmeeuwen in de bocht. Ze leefden hoofdzakelijk van insecten, die ze hoog in de lucht op kokmeeuwenmanier vingen. Steeds was een deel van de troep hiermee bezig. Rustig kruisten ze rond tusschen de insectenwolken om telkens met enkele krachtige vleugelslagen hun prooi te achtervolgen en dan in één hap te verzwelgen. Op het slik brachten de komende en gaande man — verzadigden, die terugkeerden en hongerigen, die zich bij de jagers voegden — het noodige vertier.

Bovendien speelde zich echter hoog in de lucht nog iets af, dat niets met voedselzoeken te maken had. Af en toe vloog er een klein troepje van het strand op, dat niet op de insectenjacht ging. Al gauw bleek dan, dat één van hen stelselmatig door de anderen achternagezet werd. Onder luid „kurre kurre kurre” trachtten ze hem in te halen, maar telkens als ze haast bij waren, ontkwam hij ze met een behendige zwenking. Het troepje draaide dan traag bij en begon de achtervolging weer opnieuw. Zoo ging dit geregeld door. De zwenkingen van de voorste vogel volgden elkaar

zeer regelmatig op; naar links, naar rechts, naar links enz. Van achteren gezien was het een heel regelmatige schommelbeweging.

Dikwijls hield het hiermee op na een tijdje; de vogels streken dan vrij plotseling neer op het strand of gingen eensklaps meedoen met de anderen en insecten vangen. Dikwijls trad echter ook nog een tweede stadium op. De achtervolgers gingen dan om de beurt in een eigenaardige strakke houding, met iets omlaaggerichte vleugels en schuin opgerichte kop over de achtervolgde heen zeilen en riepen daarbij met nadruk: „tikkúh tikkúh tikkúh”. Hun houding herinnerde nog het meest aan die van in de vlucht baltsende zilvermeeuwen.

Een dergelijke vlucht zagen we tusschen de 20ste en de 28ste Juli wel een keer of vijftig. Eens op een ochtend zagen we drie maal achtereenvolgend nog een derde stadium. Na de zeilvlucht, zooals ik kortheidshalve het tweede stadium zal noemen, streken achtervolgers en achtervolgde neer bij de groote troep en gingen met naar voren gebogen polsen tegenover elkaar staan, in een soort houding als de „extasestand” van kapmeeuwen en groote sterns. Zeldzaam sierlijk!

Die voortdurende achtervolgingen deden ons denken aan de paringsinleidingen van de vischdiefjes, met name de „schommelvluchten”. Daarom letten we erop, of ook hier, net als bij die schommelvluchten, de rollen van achtervolger en achtervolgde verwisseld werden. Hoewel we er niet dikwijls in slaagden één vogel lang genoeg in het oog te houden, konden we toch een keer of vijf met ons drieën tegelijk — Rein de Wit, George Schuyt en ik — vast stellen, dat een vogel, die net achtervolgd was, zelf ging achtervolgen of omgekeerd.

Het was niet goed mogelijk, een juist idee te krijgen van de beteekenis van deze vluchten, eigenlijk omdat ze hier juist geen beteekenis hebben. Er was geen opeenvolging van gebeurtenissen, waarvan de vorige in verband staat met de volgende en waarvan het einde paarvorming en voortplanting is. We zagen alleen maar een klein fragment; verder kwamen de vogels niet.

Tot wanneer de vluchten nog gehouden zijn, weten we niet. Toen we 28 Juli voor het laatst op de dwergmeeuwenplek kwamen, waren ze nog in volle gang. Pas 24 Augustus kwamen we weer terug en toen was de herfstrust al ingetreden. Ook het achtervolgen van mantelmeeuwen was opgehouden; dikwijls stonden de reus en de dwerg broederlijk naast elkaar!

Nog steeds waren er veel dwergmeeuwen. Haast allemaal waren het volwassen vogels, zonder uitzondering in herfst- of winterkleed. Het aantal wisselde nogal sterk: vanaf 25 Augustus resp. 140, 200, 300, 110, 45, 101 en de 31ste geen enkele. Evenals het vorige jaar waren er ook nu in de natijd steeds enkele jongen van het zelfde jaar.

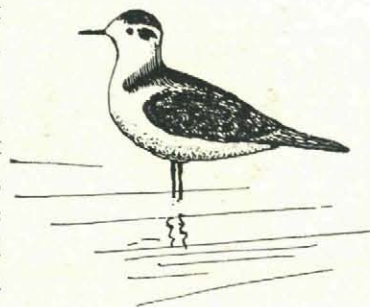

Fig. 3. Jong in het eerste vliegkleed.

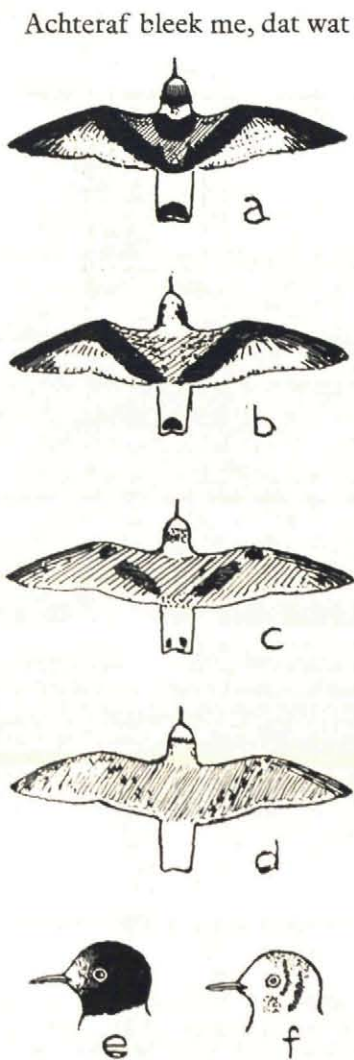

Fig. 4. Vliegbeelden van jonge dwergmeeuwen: a eerste vliegkleed, b eerste winterkleed, c en d overgangen van tweede zomerkleed naar tweede winterkleed (resp. Juni en September); e zomerkop van éénjarig jong, f kop van eenjarig jong, overgangskleed van tweede zomerkleed naar tweede winterkleed.

1) In andere deelen van de Zuiderzee werden nooit zoo veel dwergmeeuwen in de zomer gezien, wel iedere zomer enkele exemplaren en meestal jonge dieren. De heer Op de Coul, secr. van de Club van Zuiderzeewaarnemers was zoo vriendelijk, mij dit mede te deelen.

Achteraf bleek me, dat wat we van het jaar hebben gezien, waarschijnlijk de normale gang van zaken is. Verschillende boeren in de omtrek kennen de dwergmeeuwjes goed en wisten me te vertellen dat ze geregeld in Juli arriveeren. Ze maakten er nl. vroeger veel jacht op voor modedoeleinden. Nesten hadden ze nooit van ze gezien, ze wisten trouwens in het geheel geen meeuwenkolonies in de buurt. Het lijkt me trouwens al heel onwaarschijnlijk, dat het vogels van een nabijzijnde broedkolonie zouden zijn, omdat het gehalte jonge vogels van het zelfde jaar zoo bijzonder laag is. Gewone overzomeraars zooals vele steltloopers op de Wadden, die eenvoudig niet naar hun broedplaatsen trekken, zijn het ook niet, want ze arriveeren twee maanden en meer na hun voorjaarsstrektocht. Misschien zijn het vogels, die reeds een broedsel op een verwijderde broedplaats hebben grootgebracht, misschien ook zijn ze korte tijd in hun broedkolonies geweest, ongepaard gebleven en daarna al vroeg de herfsttrek begonnen. Maar dat blijven maar gissingen¹⁾.

In de loop der tijden kregen we nagenoeg alle kleeden van de dwergmeeuw te zien. Een kort overzichtje laat ik hier volgen.

Het eerste vliegkleed is nog donkerder dan dat van de kokmeeuw. De hoofdkleur is bruin op zwart af. In de zit doet een vogel in dit kleed zelfs een beetje aan een kievit denken. (Zie fig. 3). In de vlucht lijkt hij veel op een eerste jaars wintervogel, maar valt toch direct in het oog door de groote klad in de schouders (fig. 4a).

In September en October van het eerste levensjaar verdwijnt de zwarte klad in de nek, de kop en de mantel worden lichter. Zie fig. 5. Omstreeks Januari is ook meestal de verbinding tusschen de vleugelstrepen (achter op de rug) verdwenen. Zie fig. 4b.

In de voorzomer krijgen de dwergmeeuwen, evenals eenjarige kokmeeuwen een donkere kop. In dit eenjarige kleed zag ik maar enkele exemplaren en wel in

de tweede helft van Juni. Ze hadden geen van allen een volledig zwarte kop, maar waren op het voorhoofd nog vlekkelig wit. Verder leken ze sprekend op een vogel in eerste winterkleed. Spoedig hierna ruien ze naar het tweede winterkleed. De staartband en de vleugelstreep verdwijnen langzamerhand. (Fig. 4, c en d). Het tweede winterkleed lijkt veel op het volwassen winterkleed, alleen is de vleugelonderkant licht grijs. De boven-

Fig. 5. Zwemmend dwergmeeuwje in eerste winterkleed.

kant van de vleugels is meeuwblauw met een wit achterrandje.

(Fig. 1). Aan het eind van de tweede winter schijnen de dwergmeeuwen

geen zwarte kop te krijgen. Onze tweedejaars vogels van Juni en later

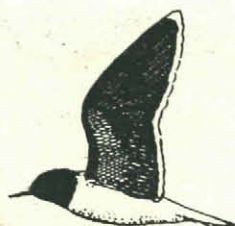
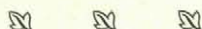

Fig. 6. Volwassen dwergmeeuw in zomerkleed.

hadden ten minste een gewone, vlekkelige winterkop. In de loop van de zomer krijgen ze nu zwarte vleugelonderkanten; de kop blijft groezelig. Hun kleed is daarna niet meer te onderscheiden van het volwassen winterkleed. Pas in het hierop volgend voorjaar, als ze haast drie jaar oud zijn, krijgen ze hun eerste prachtkleed: pikzwarte kop en rose aangelopen flanken en onderkant.

Den Haag, najaar '33.

L. TINBERGEN.

OVER DEN HOLLANDSCHEN NAAM DER ASCIDIEN.

Wanneer men voor het eerst den Hollandschen naam *zakpijpen* voor de welbekende groep der tot de Manteldieren behorende Ascidiën hoort, doet deze naam zóó on-Hollandsch aan, dat men onmiddellijk geneigd is hem, als een min of meer ongelukkige vertaling, waarschijnlijk uit het Duitsch, te beschouwen en liefst niet te gebruiken.

En toch is het een echte Hollandsche naam en werd hij aan deze groep gegeven door dengene, die haar ook den Latijnschen naam van Ascidiën schonk! Het was onze Zeeuwsche landgenoot JOB BASTER¹⁾, die in zijn welbekende *Natuurkundige Uitspan-*

1) Dr. JOB BASTER was een reeds in zijn tijd beroemd med. doctor en schrijver over natuur- en geneskundige onderwerpen. Hij werd te Zierikzee geboren den 2en April 1709, studeerde te Leiden, oefende de praktijk uit in zijn geboorteplaats, waar hij woonde aan de Oude Haven, Noordzijde, nu A 345, en stierf den 6 Maart 1775.

Hij was een leerling van BOERHAVE, bevriend met LINNAEUS en andere beroemde tijdgenooten, met wie hij een uitgebreide correspondentie in vele talen voerde. Zijn vriend HANS SLOANE bewerkte in October 1737 zijn benoeming tot lid der *Royal Society* te Londen, waarvan SLOANE toen voorzitter was en in welker *Philosophical Transactions* BASTER verschillende artikelen publiceerde. Zijn verdere publicaties vindt men in de *Acta physico-medica sive Ephemerides Norimb.*, in de *Werken der Holl. Mij. van Wetenschappen* en in de *Verhandelingen van het Zeeuwsch Genootschap*. Behalve enkele vertalingen, schreef hij bovendien nog zijn *Opuscula subseciva, de animalibus et plantis*, 1752, die in 1762 in het Hollandsch werden uitgegeven als: *Natuurkundige Uitspanningen* en waaraan wij onze tekst en figuur ontleenden. Zijn portret vindt men nergens vermeld.

Voor zijn levensbeschrijving zie men o.a.:

J. DE KANTER, Levenschets van wijlen Dr. Job Baster, in: de *Vriend des Vaderlands* 1831, 5e deel, no. 2, p. 125—138.

F. NAGTGLAS, Job Baster, een geleerde Zeeuw . . . , Middelburg 1875.

P. D. DE VOS, De Vroedschap van Zierikzee . . . , Middelburg 1931, p. 207 en 213—215.